

ISSN 2249-510X

**A Peer Reviewed and Refereed Journal of
Kashmiri Literature and Language
Department of Kashmiri
University of Kashmir**

اوپرا۔ یورپی اپرا(Opera): اکھنڈہ تے جاندار پرفارمنگ آرٹ

شمشا در کرالہ واری

تلخیص:

اپرا(Opera) چھ ڈرامہ تھیٹر ک اکھ انداز میتھ مژر غائب تے بنیادی جزو موسیقی چھ۔ اتحہ مژر چھ گلوکار پینہ آوازی عستہ پنین جسمانی حرکشن کا نہہ خاص مقصد تماشہ بینن تام و اتناویں باپتھ کام ہوان یعنی آرٹسٹ چھ گلوکاری تے ایکٹنگ تے کران۔ پنین اچھن، بُکن، بُتھس، کنن، اتحن، زن، زنگن چھ حرکڑ و عستہ پچھر پا گام و اتناویں کام ہوان یئمہ شپھر ہند عوامی کا کردگی باپت ضرورت آسان چھ۔

کلیدی الفاظ: اپرا، تھیٹر، موسیقی، گلوکار، آرٹسٹ، عوامی،

تعارف:

اپرا (opera) لفظ چھ اطالوی تے معنی چھس "کام، مشقت" یہی مولے آگر PIE پروانڈو یورپین "OP" چھ۔ یہی مطلب واریاہ کام گرتھ کیئہ ام بر س کر چھ۔ ایلسن نہ مویقی عیسیت لغتس مژر چھ وضاحہ سان لکھنہ آمت زیہ چھ تر تیب دنہ آمت اکھ گیوں آسان بس شراہمہ صدی بروہی پہن ترقی ڈھ و جودس انہی آویٹھ جدید سٹھس (stage) پڑھ پڑا نہ یونائڈ ڈرامچ یادتا گرتھ تمیک احیا نو کرنے پیہ۔ کاشرس مژر چھ اپرا (opera) ہک کاشرا ونہ آمت تلفظ "اوپرا" یتھ مژر کینز تھ غلط چھنہ۔ یہ چھ مختلف زبان اندر دو یہیں زبان ہندہن لفظن ستر سپدان خود انگریزی زبان مژر چھ و پر زبان ہندک لفظ یہیں ہند اصل لفظ باقی رو دمٹ چھنہ ہتی کہ انسان تے جایں ہندک ناویہ چھ پنہ آیہ پھر نہ آمٹ۔

او پیرا ہس ستر ہش تھاون دوں بیا کھ پرفارمنگ آرٹ یس یورپس مژر مقبول چھ گومیوز یکل تھیڑ مگر کینہ چھ یہن دوشون گئے تصور کران حالانکہ او پیرا ہس تے میوز یکل تھیڑس درمیان چھے واضح فرق۔ یہ دوے زن میوز یکل تھیڑ او پیرا ہس پڑھ بعض غالب یوان باسان چھ یہ زن امکہ ناپ تلے فکر تران چھ میوز یکل تھیڑس مژر چھے مویقی مگرا تھ مژر چھ مختلف ادا کار تھ ساز نواز آسان یم حسب ضرورت جسمانی حرکڑ حسب ضرورت ادا کاری خاطر چھ یہیلہ زن او پیرا ہس مژر غالب عنصر گلوکار ہنز حسب ضرورت ایکنگہ ہند آسان چھ یس فرد و احد ساری ذمہ داری گیوں بچ تھ ادا کاری ہنز نکھہ والا ن چھ یہیہ کن یم دوشوے پرفارمنگ آرٹ کو انداز پنہ شناخت قائم تھا و تھا کھ واضح فرق تھاوان چھ۔

میوز یکل تھیڑس مژر چھے تھیڑچہ سارے ٹیکنیک پتے جزو رتاونہ یوان۔ اتحہ مژر چھ گلوکار گوں، ادا کار ایکنگ کران رقص رقص کران تھ ساز ندہ ساز بجاوان۔ اتحہ مژر چھے گو ڈپڑھے مکالمن ہنز ادایگی تھ مویقی صور تھا مطابق لازمی مانہی آمٹ تھ ادا کار چھ مکالمن ہنز ادا گی با پتھ تھیق کر دارچہ ضرور ثڑ مطابق سٹھس پڑھ یوان تھ نیران یہیہ کئی مختلف ادا کار ہند ضرورت پیوان

پُچھ سیلیہ زن اوپیرا ہس مژگوکار سند ساتھ بس آرکیسٹرا یعنی سازندہ مویقی و آینجھ دوان پُچھ۔ رقص، اداگاری، مکالن ہنزہ ادا گئی
 پھے اُکسی گلوکار سینز کام یتھ Solo پرفارمنس و نان پُچھ۔ آرکیسٹرا یعنی سازندہ تھے پُچھ تھی وزی ساز وايان سیلیہ گلوکار سٹھنیں
 (stage) پُچھ و چھین والین بِر ونڈگُن بوان اوں یادم ہیو ان اوں تھے کنه سیلیہ سٹھج پُچھ بوان وسان اوں۔ ساز اُس اکھ نے
 لیعنی بانسری (Lute, Flute) تھے پیٹھے اکھ 57 آنچہ زیوٹھ Bass instrument آسان یتھ پُچھ اکھ کہ پُچھ نے آسان مگراج
 زیٹھ مگوچھے انگریزی حرف "L" شکلہ آسان۔ دراصل اُسرا بتدا ہس مژزا تھا اوپیرا ہس ز نے نواز آسان یہمہ "نیہ" الہ پلہ دُرس
 دُنیا ہس مژزلہ بیٹھ بوان پُچھ مگر اتحمہ "نیہ" دُڑا کو اطالوی نے نواز (1872-1938) Albelardo Albisi یعنی اتحنیہ پیٹھ
 شکل سہ پُچھ گوڑتھے اوپیرا ہس مژز نے، وايان اوسمت تھے پتھے ووین پنے بنومت Base instrument تھے اپنی پُچھ گوڑ "نیہ"
 "ہندس وجودس نُوری نُوری اکار دنگ سلسلہ شروع۔ اوپیرا ہس مژز "نیہ" ہندس بُنیادس پُچھ بناونے آمتر پھوکے ستر بجاو نہ یہنے والک ساز
 والنگ وجہ پھی ونچے بوان نیہ" ہندس کمر تھر آواز "پیٹل"، گرتھ ہیکان۔ نیہ ہندس بُنیادس پُچھ تیار کرنے آمٹ
 تھے آیا تھنڈا وگرٹ تھا اوپیرا ہس مژز استعمال کرنے مگر سہ ہیوک نہ گلوکار سندس situation نس ستر پیٹل گرتھ
 یہمہ کنٹ پتھے اوپیرا ہمہ مژز الگ سپد حالانکہ سدا ہمہ صدی اندری اوں نیک اک نامی موسیقار Mozart تن وو نمٹ نی
 Clarinet پُچھ انسانی آواز ستر مان کرنس اہل یوسہ کتھ نظر تمل تھا تو Clarinet اس اندر اصلاحات کرنے آئے تھے Mozart
 سپز کتھ سپز تھج ثابت تھے وہمہ صدی پُچھ رٹ کلیرنٹ اوپیرا ہس مژز اہم جائے تھے Bass instrument س مقابله گو و
 مقبول۔ Bass instrument تھے پُچھ ونہ اوپیرا ہک حصہ مانہے بوان۔

کتھ پُچھ اُسکی کران اوپیرا ہکہ پرفارمنگ (performing) آرٹ۔ ایک بُنیادی ستون اُس گلوکار تھے اوپیرا نگارتہ بحیثیت
 ڈکھ کر دار امیک آرکیسٹرا۔ اما پوز وو نیچھ آرکیسٹراتھے اوپیرا ہک اہم بُنیادی ستون قرار دئے بوان یہمہ بغایر اوپیرا پیش کرنا ممکن پُچھنے
 بلکہ یہن مخصوص اوپیرا ہوں یا ہل مژز اوپیرا گندھ بوان پُچھ تمن اندر پُچھ اکھ گب سٹھج اُکس پکھے گن مخصوص تھا ونہ بوان یتھ مژز

آرکیسٹر یعنی سازندہ گرسی یں پڑھ بہتھ ساز دایاں چھ۔ آرکیسٹر اہس مژروا یعنی پہنچ والین سازن ہند تعداد چھ ورنہ 18 پڑھ 28 تام ووئمٹ تے سازندرن ہند تعداد چھ بعضے ہتھ (۱۰۰) پڑھی آسان۔ یہ آرکیسٹر اچھ ورنہ گلوکارو و رائے تے واپنے پوان یعنی فقط چھ سازن یعنی آسان تے چھ پنڈ بیون شناخت قائم کرن مژرا کامیاب گو مت یمکو شوقین ڈرامہ کہ اندازہ گند پہنچ والہ اوپیرا ہکو پاٹھی بار تعداد مژرا چھ تے پڑھن پرفارمنسن باپتھ چھ آرکیسٹر اہلے بناؤنے پوان۔

اوپیرا اہس مژرا پیو و سازندن تے سازن ہند تعداد بڈنس ستر اکس ہدایت کار سند حاجت تے لیں مصلی یارہ نماۃ و نان چھ۔ اوپیرا مقبول سپلنس ستر گو ووارہ وارہ اتھ مژرا گلوکارن ہند تے اضافہ سپدان یعنی سارنے چھ یو ہے ہدایت کار اکس رزہ گند تھ تھاوان یعنی سازندرن تے گلوکارن چھ تلہ تر اوہنہن بن اشارن مطابق کروں یتھ وحدت توثر قائم سپد تھہ ہیکیہ۔ اگرے اوپیرا اہس مژرا گروپ ممبر 50 تام آسن تھن ہندس مصلس چھ کندکٹر (conductor) و نان ییلہ زن ہتھ یا تمہ تھ پڑھی فکارن ہندس ہدایت کار چھ Music director و نان کندکٹر سپد مقابلہ چھنے سیزرا کام سبھا مشکل مانہے پوان کیا۔ تس چھ سچھس پڑھ پرفارم کرن والین گلوکارن تے بیچھ اکس پکھہ ہندس گبس اندر واين والین سازندرن آرکیسٹر اہس اندر تال میں قائم تھاون تے ستر تماشہ بہنن تے تمام پرفارمن درمیان اکہ کد ہکو پاٹھو روڑن پیوان ییمہ کن سہ تھ پنڈ جسمانی کرتی صور تھاں مطابق ہاوان چھ یعنی پنڈ جسمانی حرکت و کنچھ اکس مرکزی کردار سند روں عکھہ والا۔ وحدت توثر پاڑ کرچ سارے ذمہ داری چھنے ہدایت کار سند ہے قابلیتیں پڑھ دار مار تھاوان۔

فقط آرکیسٹر اپرفارم کرنے وی چھ سوڑے فضا تماشہ بہنن اہندی کن بوزن تگان مثلا Wind symphony واتھ Ballet بینڈچ کار کردگی دوران۔ پرفارمنگ آرکٹو یم مختلف انداز اگرے اکی آگر کو چھ مگر تھہ گرتھہ تھہ چھنے اکہ اکس ستر رل ہیکان سپد تھ یعنی گل چھ گئے تے لنجھ چھنے بیون بیون یعنی پنڈ پنڈ زن تھہ آسان چھنے تے زن گو ویونا ڈرامہ مژردازا اوپیرا مژر دزا آرکیسٹر۔ و نان چھننا پڑھ (مریع) چکور چھ مستطیل آسان مگر پڑھ مستطیل چھنہ مریع آسان تھے کہہ ہیکو نہ اکس

اوپیرا ہس ڈرامہ و نتھیتے اکس آرکیسٹرا ہس اوپیرا۔ یمن چھنے پنڈ پنڈ پہچان تے ہیت۔

یتھیتھ پھ اسہ یہ ذہنس منز ضروری تھاؤں ز قدیم یونائیٹ ڈراما اوسنے جدید یونائیٹ ڈرامہ ہیو بلکہ اوس واریتھس حدس تام جدید اوپیرا ہس ہیوتے اوپیرا آیوقدیم یونائیٹ ڈرامہ کہ احیاء نوباتھ وجود مز اپنہ چونکہ رقص تے گلوکار اس قدم یونائیٹ ٹریجڈی ہندی بندیا دی تے لازمی حصہ اکن آیویمنے دون لازمی جوں ہندس بنیادس پڑھ ڈراما نوس پر وسوار طریقہ زندگی کر گلک سونچی مگر تھ سپد نہ پہ بیو واکھ نومقبول پرفارمنگ آرت تے امہ سپہ رو ڈینائی ڈراما الگ پاٹھ کوئی توئی مرحلہ طے کران۔ یونائیٹ حزنیہ ڈراما کس ابتدا ہس مز اوس سٹچس پڑھ یتھ تماشہ یمن بروہنہ کنہ اکھ Monologue یا ڈایلاگ ادا کران تے اوس ڈرامہ عسبت دلچسپی ہنز کتھ و نتھ و چھن والین دھیان ڈتھ ڈراما چھان روزگار تا کید کران تے اس کورن تے نوجوان گلوکارن ہند دسرا کھکھ کورس پیش کرنے یوان یم رقص سرو دس مز پلاس، کردارن تے ڈرامہ کس کا ہم فضا ہس پڑھ کتھ کران اسکر تے تمہ پتھ اسکر ڈرامہ گندن واکر سٹچس پڑھ یوان۔ اوپیرا ہس مز آے گوڈ گلک جو یعنی Monologue ستر ساپرے کام سر انجام دینے۔ یہ کن دو یمن ادا کارن ہند حان تھے باقی رو دنے تے اکھ خوش لحن تحدیہ گوں دوں گلوکار تے بعضے اکھ کھو تے زیاد ڈایلاگ کرن واکر اسکر اوپیرا نگار پسند ہن لفظن پنھ ادا کاری تے فنکاری ستر زو عطا کران تے تخلیق غرض بیان کران۔

چونکہ قدیم یونائیٹھیٹرک مقصد اوس لوکھ مذہبی رسمن ستر جو تھ تھاؤن یہ کنہ اکثر ڈرامہن ہند خاتمہ حزنیہ آسان اوس یمن اندر اکثر لوکن ہنز زندگی اندر رشتہن ہنز ناپیدا ری فکر اسکر تارنے یوان تے مذہبی پیشووا ہن ہنز زندگی مقابلہ اوس دنیاچھ گانگلہ مز آورنے آمتیس انسان سند کر بنا ک انجام پیش کر ہے یوان حالانکہ طربیہ ڈراماتھ اسکر پیش کر ہے یوان مگر اکثر ڈراما اسکر حزنیہ آسان۔

سٹچ سیک اندازتھ مقصد چھ سے اوسمیت میں قدیم گلشیر تے قدیم ہندوستانیں کیتھ ھن علاقہن ہند ہن مندرن ستر وابستہ سٹچ یا تھیٹر ادا کران اوسمیت چھ پیتھ مذہبی بدھن دوہن پڑھ مندرن ستر وابستہ رقاں (مردو زن) بھگوان ہنز پوز اگری گری راس لیلا یہ پیش کران اسکر یہ مناسبیتھ من پرفارمک راسے کھوناں اسکر اوپر تام اسکر ڈراما گندن والین تے ای ناویاد کران کیا زتم اسکر راس۔

یعنی رقص اگر تھے بھلکتی بھاوس مژہ شردا تھاون والین بز و نٹھ کرنے کرشا، رادھا تھے گوپی یں ہنزہ کرنا پیش کران۔ یہیک مقصد کر شنے بھگوان سُند لول گئے راؤ ان اوس۔ ای پچھہ ”راس لیلا“، معنی عقیدتی یہ تھے پڑھ درشاون وول رقص زانہ یو ان یہ پچھہ Costume اعتبار تھے یونائیڈ ہبی سجھا ہن مژہ پیش کرنے یعنے والین قدیم اندازن سُتھہ شردا تھاون مختلف وال پینگین (Wall Paintings) مژہ عکساوے آمڑن راس لیلا ہن ہنزہ تصویر چھٹھ پچھہ دو یہیو کھو علاوے ”نیہ“ ہند درشاون ہاوائی ز ”نے“ چھنے پیتھے تھے پڑائے وقت پڑھے موجود آسمہ۔

در اصل لوگ اوپر اہس یو یو اُنڈ کالا ہے پتھ کیا ہتا مرا ونگ احساس گلنے پتھ تھے و زی و تھ بوبیلیہ شراہمہ صدی مژہ یورپس اندر ذی حس تے ذی شعور طبقس پرفارمنگ آرٹیچ پنگر روایت نو سپر زد کر پچھل کل گنے یہ۔ واریاہ قلمکار تے موسیقار گلپیہ اکس چھنس تل جمع، کوڑھا کھنو کام کرنے با پتھ اتھ بندت۔ اتھ مژہ دیت و قنکو دا نشور ونے امیرؤ زیر و تھن پور تھاون۔ گوڑھ گوڑھ آے مذہبی جذبات زیر نظر تھا و تھ انسان پسند ہن ہترن تے اترین پتھ کتھ کرنے یہو کئن تھن ساری ہمت اتھؤ لو تھ قدر تن پیڑھا اس۔ باہمی صلاح مشور گر تھ اوس تخلیقا رشا عرسودہ لیکھاں میتھ مژہ ہے علاوے زندگی سُتھ تھاون والکو دو یہم معاملات تھے شامل کرنے یو ان اُسری میتھ اندر طنک عصر تھے بر نے یو ان اوس۔ فنکار اور بعضے پائی پانس موکھ رٹھ تھے گا ہے تماشہ بین روبہ رٹھ سماجی بُرآین پتھ لوکن ٹھچے ہن ہیو ان تے پن پوت بجر او سکھ بز و نٹھ کن انان کیا ز عالمی سو تھر س پتھ چھ یونان تقریباً اوٹھمہ صدی پتھ ہیو اکہ اہم تھندی یہ رنگو ووتلیو موت۔ میتھ دوران اتھ تھد پاکیو سیاست کار، مفکر، جنگل باز، فوجی بہادر، قلمکار ادا کار، جسمانی کرتب ہاون والکو فنکار، آرکیٹیکٹ، تاجر، تعمیر کار، وطن پرست لوکھ پاڈ گائیتھ چھ یو یونا نگ د بدپہ قایم کوڑھ پتھ لوگ اتھ تھذبیں دب آو گللس مژہ پینے زن تھے اوسے نہ۔ اُمر راون نیلو دیت پوئر تھے صدی پتھ اکلبین جسپے ہشار تھے حساس شخصیوں امکہ احیا نوک حبس تے پن شناخت دوبار بحال گر تھ گلپیہ سونہ ہارک ز مانس مژہ دا خل حال انکہ گوڑھ گوڑھ اُسری تم تھ لوکشن لوکشن قصبن، شہر تھے ریاستس اندر آباد مگرو و گتن ہند اُسری اتھ ملتو تھ مقابلہ کران تے وحدتگ مظاہر گر تھ پنگر پڑن تھ بچاوان۔ یہ ہے چھ سہ تھذب یہیو سکندر عظم ہیو فاتح پاڈ کوڑھ موت

پُچھ۔ پنہ برتری ہندس اتحد احساس تحت دینت تمو پنہ پتھ کا لکس احیاء نوس او پیرا زعید کرنے ستر گنر یہ سلسلہ گودنیک او پیرا 1598ء اندر فلورس شہر مژلوکن بز ونٹھ کنے پیش کرنے آو۔ شو و پھنہ با پتھ اسک ساری با اختیار تھے مقتدر لوکھ جمع کرنے آئتی یہوا تھ زبردست تعريف کرتھ ترقی دیں مژل پور پور ساتھ دینت۔ امیک شہر گو یوتاہ زو چھان و چھان لو بن درس یورپس مژل جہار۔ جمنی فرانس، انگلینڈ کیوکھاریو، موسیقارتے گلوکار و گررات دوہ محنت کرتھ او پیرا پچ در بینیاد قائم۔ سدا ہمہ صدی واتان واتان اسک لگ بھگ پڑتھ شہر مژل او پیرا ہاؤس موجود۔ اما اطالوی دا نشور، قلمکار، موسیقار، گلوکار رہ دی اتحد اندر رنگ آمیزی کران تھے واتنوکھ تھ بلندی تام تیج پاروی فرانس پورے سارے یورپس مژل کرنے آیے۔ یکو کری اتحد مژل داریاہ تحریر جدت انتھ بنوکھ پیا کھ Melo او پیرانگارن موسیقارن آیے زبردست قدر دلی کرنے یہ سیکھ کن دو روز از جائیں ہندو موسیقار اٹلی گن روخ کرنے لگو۔ تحریر مژل آونجیس پیٹھ زور دنے یتھ مژل انسانی لوں تھزا نو آری دنے آیے۔ او پیرا ہس مژل آ و ما یوس دن فرحت بخشنے خاطر طربیہ آنداز اختیار کرنے۔ او پیرا ہن ہندس اتحد اندازس آ و اطالوی موسیقی ہند اکہ راگہ ہند مناسبہ Seria ناو دنے (Opera) یمیک اطالوی تلفظ ”سپر جا“، ”چھ زیو کلٹنے یوان، یتھ عام روی Gana یعنی گپون و نان چھ۔ شاعری اس باوزن تھ قافیہ بند آسان تھ گپون مژل آلاپ، تان، مودھ لے چھ ہندوستانی کلائیکی موسیقی ستر رلان۔

آتحد سپر جا او پیرا اسٹائلس ووچھ بو دیں مژل پھ نامور موسیقارتے ترتیب کار George Fridric Handel سنہ تھیلگ بو ڈبار دینت رو دمت۔ ”اپا سپر بیا“، اردا ہمہ صدی ہندس و سطس بلکہ 60 کس ڈلس تام لوکن ہندیں ذہن تھے دن پیٹھ سوار گواپا پو زبیرا کر نامور موسیقار Christoph Williball Gluck گو و امس نالقنس مژل استاد تھ دونن زا تھیس چھنے حقیقی زندگی ستر کا نہہ و اٹھتے اسمان و ڈان و ڈان چھنے کھور و تلے زمینی ٹچھ آسان تھ کورن 1760ء مژل Reform ناو ک پیش، یتھ مژل سمائی حقیقیں پر دیلنے آوتے اقدارن ہندس گراویس پیٹھ کتھ کرتھ اوں سدھار کا چھان۔ یہ اوں ”سر جیا“، ”سپر بیا“ او پیرا ایک عروجک وقت۔ یتھ وقنس مژل او پیرا ہن درست دنیس اندر دو روز از جائیں و اتھ کا ڈکوڈ۔

چونکہ پر نجھ خطس، علاس، ملکس چھ پنڈ پنڈ لکھ روایت تے مہبی یا عقیدتی بنیاد موجود تے پنڈ پنڈ مسائل تے درپیش۔ پر تھ مملکے کین پرفارمنگ آرٹسٹن مئتر رائٹھ کورڈی شور دانشور اوپیرا ہس سگ دینگ سفریں ملکی روایتن ہندس بنیادس پڑھ گندنے آؤیں یوروپی اوپیرا ہس وچھ تھ تھنے پیو ونہ مگر پنن پتھ کال رژھراونجھ کل گنے کیھ امی کنی تھ پرس کاٹھہ نکار کر تھہ ہیکے نہ۔ امہ کنی تھو تو اپیرا ہس گوڈنگہ رنگو پنہ ملک یاعلاگ ناو جو ڈتھ ملش چینی اوپیرا، ویانا اوپیرا۔ یوتے یوتے یکن یوروپی ملکن ہند ہن مختلف سٹپن مژا آے مقامی روایتن ہندس بنیادس پڑھ اوپیرا تیار کرنے تے پنہ ریاستے یانچھ کس ناو پڑھ زندھ تھاونے آو۔ ون کبس پچھ دنیکین مختلف ملکن مژنا مور اوپیرا ہاوس اتھ فنس پوچھر دوان۔ اوپیرا چز زہنے جایہ اٹلی مژر پچھ اوپیرا جایہ جایہ گندنے یوان، مگر ”Oper Di Rome“ چھ ساروے کھوتے سرس۔ جمنی مژر پچھ امریکہ مژر پچھ اوپیرا San Fransis co، روکس مژر جارجیس اوپیراتے نو و سبر سکی اوپیرا۔ یتھ پاٹھر پچھ آسٹریا، فرانس، یوکے، چیک رپیلک، سویز رلینڈ، پولینڈ، تم ملک یتھ اوپیرا سدھ ہے مقبول پچھ تے زندہ تے جاندار فن تھ۔ اوپیرا یچ یہے مقبولیت وچھ بندیو و اوپیرا Opera مغربی موسیقی ہند خاص حصہ۔ اتھ فنس پچھ زندگی ہند روخ بلنس ستی انہار بدلاونے یوان حالانکہ امہ چین روایشن چھے بدستور پاٹھر پاسدا ری کرنے یوان۔ اتھ مژر پچھے مختلف آرت فارمن ہند برٹھ رکر تھوڑی نوی گلکاری کرنے یوان مگر تھ تھ پچھ اتھ مژر موسیقی ہند غصہ غالب روزان۔ اتھ فنس پچھے گنہ رنگہ تے جوڑک شکار سپد نے دوان۔ یہ پچھ دوہ کھوتے دوہ مقبول سپدان تے نوجوان پیہ خاطرہ باعث کشش بنان۔

1760ء مژر یتھ اوپیرا سیر یاچ مخالفت کر تھ Reform اوپیرا اپیش کرنے آوتھہ برٹھہ ٹرورہ ری یعنی 1756ء مژر اوس اکھشہ Wolf Gang Amadeus Mozrat میں سپتہ اکھ سدھے معتبر موسیقار بندیو۔ تھ کور Opera سیر یا ہس یہ ونچھ ڈفاع زیہ پچھ ”اعلی دماغ تھ شاہی لوکن“، ہند فن تھ تھنیلی پرواز ہیکن نے عام لوکھ کر تھا اے پچھیم اوپیرا داشمندن بر ونچھ کر کنہ گندنے یوان۔ امہ خاطر پر گوہ اعلی تربیت تھ ذہنی و تھ واشر آسُن Mozrat اوس پانے اوپیرا تحریر تھ کران تے پیش تھ۔ تھ

کو را کھنڈ و اسٹا میل Aria یعنی "ہوا"، اوپیرا شروع یتھ مژتمو پہ تبدیلی اُگر زِ مکالمہ اُس کو نس ستر ستر تحت الفاظ مژرتہ پیش کرنے پا یان تے موسيقی اُس پور اوپیرا ہس مژر شامل روزان یمہ ستر صورتحال و وظائف مژر مد میلان اوس یمہ کن اوپیرا ہس مژر زبردست کشش پا ڈکرنے آئی۔ اُگر اطالوی تے فرانسیسی مأہر موسيقارن کو ر The Marriage of Figaro اوپیرا پیش اُگر تھا آزاد حیائی ہند مظاہر پیس تھ 1786ء مژر پیش کو ر۔ اتحہ اوپیرا ہس اُس کو را یکٹ۔ تے امکو کیونہ با تھ لکھنا وں پنس بیس ساتھی قلمکار تے موسيقارس اتحہ یس Lorenzo Da Ponte ناو اوس۔ یہ اُس جا گیر دار نے نظام خلاف بیداری تے جا گیر دارن ہندین نوکرن مژر خود اعتمادی پا ڈکر پچ اکھ بڈ کوش۔ Opera کس فنس مژر و سعث پا ڈکر دن وول یہ کار و گن موسيقار تے قلمکار گزو محض 35ء ری و انسہ مژر یمہ عالمہ۔ کم و انسہ مژر اُلراؤں عوامی بیداری اُگر تھ جا گیر دارن پن۔

کنوہمہ صدی ہندین گوڈنکلین تر ہن۔ ماؤرین اندر آواوپیرا ہس تھوڑتے نو مقام عطا کرنے تے Leo Delibes ہیوڑ میوزک کمپوزرن اُگر اکھ ہندوستانی لو لہ کہانی پیش یتھ مژر برہمن گو ر پیشز کو لکشمی تے اُنگریز سپاہ سند پچ داستان اُس۔ اتحہ مژر Bell Song شامل کر تھ آے اکھو نج بارس۔ کاشمی ناو کہ امہ اوپیرا ہک فرانسیسی تلفظ چھ "Lake me" تے یہ اوپیرا چھ اکھ نما نہد اوپیرا ماننے یوان۔ واریاہ اوپیرا آے لوکن بروہمہ کنہ پیش کرنے یمن مژر غار معروف مذہبی رسمن تے پڑ کڈنے آپ۔ سماء جی بُر آین آ و دُرُن تلکن اتحہ دوس مژر معرکۃ الارا (opera) اوپیرا پیش کر دا کن نامور پیشکار چھ اٹلی ہندک Gioschino Rossina Vincezo Bellini Domzittee سلسیلی ہند Gactano

ہپارک اُگر اتحہ و قس مژر جمنی ہند یو کمپوزر رومانوی اوپیرا ہن اندر بڈ بار تبدیلی۔ اوپیرا آ و ہمہ جہت بناو نے یتھ مژر ہنا فلسفیا، ہنا دیبا نے تے ہنا جمالیا تگ پہلو شاہیل کرنے آے یمہ کن موضعی اعتبار تے اوپیرا ہس و سعث لج۔ اتحہ مژر کو ر Carl Maria Giacomo Meyerbear کمپوز و اہم روں ادا۔

یوروپی تے دُنیا کلین دو یمین لو کٹن بڈن ملکن مژر آ و پرفارمنگ آرٹ زعہ تھا وہ بآپھ opera ہس گن خاص توجہ دنے یمہ

کنر (Jacopo Pori 1561-1633) سُند بالتر تیب لیو کھمت تے پیش کو رمٹ گوڈ نیک اوپرا اپکر بامن دُنیہک پا دپو دمشکا وان رو دکر۔ کنو ہمه صدی ہند وسط کالہ پیٹھ صدی ہندس آخس تام پچھ opera ہک سونہارک زمانہ ماننے یوان یتھ مژرا ملی ہندی Vesismo Verdi تے جمنی ہندی Richard Wagner ہیوڑ کمپوزر سرفہرست چھ۔ اتحدر زمانس مژر رو دک فرانسکو کمپوزر Giacomo Puccini تے Richard Strawss اوپیرا اپکر فن نوں بلندی یں تام و اتنا وان۔

و ہمه صدی ہندس گوڈ کالس مژرو ووت اوپیرا الہانیا، بُلگاریہ، کروشیا، جہوریہ چیک، ہنگری، پولینڈ، رومانیہ، جہوریہ سلوکیہ، سلوونیا، تے ایسٹونیا، لا تویاتہ لٹھو وانیا۔ روں تے بہومیا (Bohemia) بننے پا امکو مرکزیتہ اتحدر مژواریا بدلاو کرنے آو۔ امہ دور کرنا مور opera موسیقار کمپوزر چھارنا لڈسوشن برگ، البان برگ، جان ایڈم اپکو رسٹر اونسکی تے Philip Glass شامل۔

اوپیرا اپکس بھہلاوں مژر تے عام لوکن تام و اتناوں مژر لگ ریکارڈنگ سسٹم ایجاد گئے ہنہ بُت واریاہ مد کیا ز اوتام اوں اوپیرا خاص لوکن خاطر خصوصی حالن مژر گند نہ یوان۔ امی ریکارڈنگ سسٹم کہ برکتے بنے گلوکار Enrico Caruso دُرس یوروپس مژر لوکن ہندین دلن ہنر دھڑکن۔ ریڈ یوتے ٹیلو یشن تے کور opera گرگر و اتناوں مژرا ہم Callas Maria رول ادا تے ووڈیلیہ 2009ء مژر از یک موصلائی ذرا یعنی ہند سہلا بآ و Opera دوت پڑھتھ شخص موچ مژر لیں Cell Phone چھ۔ ووڈیلیہ Live Streaming سہولیت تے بدک۔ یکہ عتک اوپیرا اپکر تریشوے ستون قلمکار، موسیقار تے ارکسیر افکر وحدک نمونہ پیش کران چھ۔ یتھ ونیپ کتھ تے زاکہ ٹیکنا لو جی ہند سہلا بے بروہش تے آیہ ۲۰۰۶ء اندر دُنیا پکین بڈن اوپیرا ہن تے سیمنار مژر تماشہ بینن ڈیشہ ون Live Opera گند نہ تے آپیہ سید سیپو دریڈ یوتے ٹیلی ویشنے پیٹھ نشرتے ٹیلی کاست کرتھامہ کین سوینن ہندس دارس مژرو سعیت پاؤ کرنے یں اوپیرا کہ مقبولیت نون تیونت چھ۔

بھارت مژر آوتیلیچ بمبیہ اندر ۱۹۰۹ء مژر (Royal) رویل اوپیرا وس تغیر کرچ کام شروع کرنے King George

پنجمن ۱۹۱۲ء مژاختام کو رحالانکہ اجع کام و آثر ۱۹۱۵ء مژافتتے تا اتم روؤس مزید شیرپارتے اصلاح کران اتحہ ہالس مژ
 آئی فلم شوتے ڈراما پیش کرنے یوان پتھے روڈیہ اوپیرا ہاؤس بند کیتھے ؎ ری بر وہشہ آولیہ تراویہ - حدچھ سے زیوتاہ وسیع فوک لورتے شاندار
 موسیقی آئنے باوجود گونے دوینین ریاستن مژ Opera گندنس گن کانہہ خاص توجہ تے کشیر مژ یوت ڈھجل لکھ ورثہ آئنے باوجود نیکو
 نے آئر نے داستان گویی - نے طرحدار بانڈ تھیر کس بنیادس پیٹھ کانہہ پرفارمنگ آرت انسٹی ٹیوش قائم کرتھ - اسہ ڑھن تمبوری، پچنغمہ
 لڈی شاہ تام منساً و تھوتے بیلہ زن بانڈ تھیر شیمہ صدی راوٹھمہ صدی مژ قابل بور آرڈر فگو اسٹت چھ - نیل مت پرانس مژ چھ امیک
 حرام کرنے آئست میلے زن یونانس مژ اوٹھمہ صدی بروہم زمانہ وسیع گلیل اوسمت چھ تے اوٹھمہ صدی پیٹھے پن پچھبندہ لگان چھ - اسکو
 چھ بانڈ پا تھر گندن والس خطا کھالان ییلہ زن حقیقت پہنچے ز یونانس مژ کو رساروے سمت تے پہ آرت کو رکھ زد تے پیکھسن
 اتحہ مژ ساری تعلقدار اکسی جایہ جمع گر کسہ اوس Giovanni De Badri یں اکھ سابقہ فوجی اوس، اکھ ڈرامہ نگار، تقدیم نگار
 تے یونائی نامور موسیقارتے مگر پانچ کو رن نہ پنہ نمود کانہہ سفر بلکہ تراؤں باقی یں ملکن باپتھ گر کر دروازہ تھری پیتھے اوپیرا ہن زخم لوب
 دا نشور قلم کارشا عمر موسیقار امرا تے وزراء کرن پنہ وطنکہ بھر ک بازیافت کرنے پاپتھ اکس جایہ جمع پنہ گری اوس تہندی سمن بل خاطر
 انتظام کران - تھیت سر پرست اعلی روڈا تھر گروپس پنہ تمنی تہذیبی یا بھر ک احیا نے نو باپتھ و تھے تلاش کرنکہ غرضہ پا پینان تے
 پیالہ برادری کران - امہ گرو پچ گوڈنچ مینگ سپز ۳۷۵ء مژتے گوڈ کو رکھ یونائی ڈرائیچ ریواستھ زد کر گنک فالصلے تے کر کھواریاہ
 ڈرامہ تھ ۱۵۸۲ء یں تام اوس امہ گرو پک زبردس شہر - ریوایت ریزھرا و تنوہ کھڈرامہ نوین بلندین تام - امی گرو پک سوچھ
 چھ اوپیرا پچ ترقی پہ زاتھ گروپس تے امس Badri یں او سنے شاید معلوم ز تم کاڑاہ اہم کام چھ کران ییمہ عتو اپیرا پیش کرن والی
 موسیقارتے گلوکار عوامس اندر پچھنا و نہ آے مگر یمن کھنڈی کنڈ میوں یہ بھرتھ او سنے کانہہ سنان پیتس کالس ۱۶۰۰ء مژ Giovenna
 یونائی موسیقی ہندس و تھ بوس پیٹھ کتاب لیکھاں چھ تھر مرتب کرنے آمتس موسیقی ہندس تاریخس مژ چھ گوڈنچہ لٹھ
 امہ گرو پک تے امس سر پرست اعلی سند ناو یوان پنہ - تھر کتابہ مژ چھ Vincenzo Galilei (مکوکار گلیو سند نیچو مشہور گلیو

چھ) تیکر (۱۵۸۸-۸۹ مژ) تیکر موسیقی اور "سٹر نگ تے سر"، کس رشتہ پیٹھ کا مگر مژ چھے۔

یہ دوے زن دویمہ عالمی جنگ پتھ لاطنی یوغاًز تے فرانسیسی اوپیرا اصل حالت مژ دہمیں طرفان و اتناوچ کو شش کرنے آئیہ تھے مژ آوز بارہ ہند و اتناویر ک مشکل۔ تے کیڑہ و موسیقارو تے اوپیرا نگارو کو ریمن ہند ترجمہ کرنگ اجازت دیتھ پہ مسلسلہ تے دوسر حالانکہ وابستہ فنکارن ہند اکھ بود طبقہ رو داچ مخالفت کران۔ تیکر نچھے پہ دراوز ۱۹۸۰ء مژ کو رتماشہ بین ہند با پتھ مخصوص حالت مژ بڈی بڈی سکرین لگاونگ انتظام یکن پیٹھ مکالمن ہند ترجمہ کھسان اوس یہمہ سترا اپیرا بچ مقبولیت مزید بڈان روز۔ ٹیلی و جن پیٹھ آپ مختلف زبان اندر Subtitle سہولیت ہر اونچے یہمہ سترا نے صرف عام لوکن تام بلکہ یمن تام تے یہم خے بوڑتھ ہیکان اسک دوت اوپیرا ہک عطر۔

بھارت مژ آواریاہ ڈریک ۱۹۰۹ء مژ بمبیہ اندر (آپر ممبیہ مژ) اکھ اوپیرا حال بناؤنے King Royal Opera House یتھ کنگ جاریج پنجمن ۱۹۱۱ء عیسوی مژ افتتاح کو ریلیہ زن ۱۹۱۲ء مژ مکمل گوتے ۱۹۱۵ء عیسویں تام روز شیر پار سپدان۔ اتحاند رآے کیٹھہ ڈرامہ تے فلم شو وہاونے مگر ہنیو کنے Opera ہس و تھ بود تھ۔

اردو زبان مژ کری رفت سروش اواریاہ اوپیرا پیش تے پانے اسکیں ہند تحریر تے کشیر مژ لیو کھ گوڈیک اوپیرا میں سٹھج کرنا آؤ دینا تھنا دم۔ "ویتا" ناو کہ امہ اوپیرا ہک شوآے اواریا ہن جائیں تماشہ بین برٹھہ کنہ پیش کرنے پہ اوپیرا پیش کرنے مژ اوس سانگ ایند ڈرامہ ڈوڑن، کلچرل اکیڈمی تے ریڈیو کشمیر ک اتحاوس شاہیں۔ پتھ لیو کھ نادم صائبن "بومبریکر زل" اوپیرا تھ۔ "اگر ورن"، چھے اکھ منظوم کتاب غلام محمد لون پچھمہ یتھ مژ سائین مختلف دریاون ہنز کتھ اوپیرا چالی باونہ آمڑ چھے مگر گند نہ آونے کیٹھہ۔

قومی ٹیلی و جنس پیٹھ آے اواریا ہن کہا نین ہند ک سلسلہ وار قسط لوکن برٹھہ گن و اتناوونے یکن مژ "هم لوگ"؛ "بنیاد"؛ "مہابھارت" قابل ذکر چھیم اوپیرا چہ گر نز اندر رشا میں گرتھ ہیکو کھ۔

آخر پیچ کروا که یوناڑ اوپیرا کہ مونولا گے مژر پہ حصہ پیش یتھ تو ہو کینہ کنہ تہ باعٹ پا تھرکس ڈایلاگس ستر مقابلہ کر تھو تو پھٹھر ہئیکو سون پا تھر کوتاہ رت پھڑ اوہمٹ۔

"I should not have done it.I know it.Though I can not help but think my punishment is.....overstated,perhaps I also knows that in the end my actions were the crime that caused it.....

پنہ خصلت پکن پھچ پا سہ پیٹھ تہ راس یوان۔ کیا ز اسہ اندر گون پہ سہ اتھاس پا دیمیگیک اظہار اداہمہ صدی ہندو اک شاعر الیگزندر پوپن کو رمٹ پھ۔

True ease comes from Art not chance,
dance. As those move easiest who learned to

References:

- Opera and Classical Music- Cassini
- Greek Drama- Moses Hadas
- A Short History of Opera (4th Edition)- D.J.Grout and H.W.Williams
- Opera 101 by Fred Plotkin
- A book of opera by H.E. K rehbiel
- The Classical Music book by Katie Derham
- The Solidiers, Tale by Stravinsky
- A Night at Chinese Opera 1987- Glucks, Rforms and Mozrat by Joseph